

CANTONIGRÒS

Un poble joliu, assegut al llom d'un carener, envoltat de vegetació exuberant i que s'estén vers la plana d'Osona. Pel llevant i per tramuntana, circumdat de bells turons coberts d'arbredes, riques i ufano- ses, de faigs i roures. El puig de Bac i de Montcalm i les cingleres escarpades d'Aiats i de Cabrera li donen un marc d'una bellesa exquisida i inconfusible.

Té també atractius excel·lents: la Forada- da, on la natura ha obrat, al llarg de mili- ons d'anys, una de les belleses naturals més sorprenents de les nostres contrades; les fonts ombrejades del Faig i del Rajo- let, on hom es pot sadollar d'aigües pures i cristal·lines i refrescar-se a l'ombra abun- dosa dels faigs gegantins, sota els quals s'hi celebren tornabodes molt animades. Ben a prop, hi ha el pou de glaç, on, en temps remots, possiblement s'hi guarda- va, per a l'estiu, el glaç de l'hivern.

Des dels anys vint, ha estat un poble d'es- tiueig: hi abunden xalets i torres amb grà- cia significativa. En temporades d'estiu, hi destaquen festes i celebracions ben notò- ries. El Concurs Parroquial de Poesia va ser de gran interès per a la cultura i per a Catalunya. Ja s'hi celebrava als anys cin- quanta i hi participaven personalitats dis- tingides de la cultura i poesia.

Cal destacar igualment el Festival Interna- cional de Música i Dança que, des d'una colla d'anys, s'hi celebra amb gran con- currència, esplendor i èxit.

Volem mostrar un programa, com ja ho hem fet alguna altra vegada, de les festes majors que s'hi celebraven abans, amb concursos de testos de flors i amb costums tradicionals que compartien la colònia es- tiuena amb la gent del poble.

A Cantoni, en altre temps, hi havia una colla de serradors famosa, capitanejada

*Vista de Cantonigròs
amb el Pla d'Aiats al
fons.*





*L'església de
Cantonigròs.*

pels de can Martí i en Xico Serrador, parent d'aquesta família. En aquell temps no hi havia les serres motrius de cinta per a fer posts i quadrejar els troncs dels arbres, sinó que ho feien els serradors, generalment al bosc mateix.

Primer, tallaven els arbres, roures, alzines o altres, i, seguidament els quadrejaven a cops de destral, feina molt perillosa, ja que la destral passava molt a prop de les cames i, a voltes, amb un cop mal donat o amb una enganxada en una branca, la destral

anava a parar a les cames del quadrejador. En aquell temps, si la ferida no era molt greu, no s'acostumava a anar a cal metge, ja que tot es curava a casa amb medicaments naturals: àrnica i fulles de lliri confitades amb aiguardent perquè els pedaços de cànem no s'enganxessin a la ferida. Hi havia qui, en lloc de fulles de lliri, hi posava fulles de romeguera a l'inrevés o altres aplicacions casolanes. Si hi havia sort, amb prou temps, ja es curaven.

Un cop quadrejats els troncs, calia muntar la pollina. Era un tronc de 4 a 6 m de llargària per 25 o 30 cm de gruix, amb dos petges d'uns dos metres i mig a un cap de tronc, i l'altre cap apuntat a terra. Així la pollina ja estava llesta per ser utilitzada. Calia pujar-hi el tronc que volien serrar i lligar-lo, fent-lo sortir un xic pel davant. Després d'haver marcat amb un cordill i mangre les peces que hi volien fer sortir, un home enfilat al capdamunt i dos homes a baix, amb una gran serra o trepant, començaven la feina. El de dalt la pollina era qui guiava per on calia apuntar la serra. Ell l'estirava amunt per la maneta, i els dos homes des de baix; era llavors quan la serra treballava.

Una altra de les feines que feien els serradors era tallar i quadrejar arbres per a les travesses de les vies del tren.

També, de temps, destacava el "Carreter", de gran coneixença a tot Collsacabra. Pocs deuen ser els pagesos de tota la contrada que, un cop o altre, no haguessis encarregat alguna o altra feina al carreter de Cantoni, que havia vingut de Rupit. Com el recordem en Ramon de can Carreter! Igual que en Quel i els descendents que han continuat el mateix article, acomodant-se a les circumstàncies de cada època. Tant han treballat la fusta com el ferro; han construït carros, carretons, han arreglat arades o qualsevol altra eina de pagès; han ferrat animals. Ho sé, per experiència pròpia, ja que davant els dotze anys que vam fer el trajecte diari amb transport de llet de Tavertet a Cantoni, almenys ens van fer dos carros nous i arranjaments cada dos per tres, a més de moltes vegades de fer ferrar l'animal.

Quan vaig obrir el forn de pa, aquí a Tavertet, ells van fer les caixes per al pa i altres menesters per al pastador, igual que un arranjament, idea meva, per passar la farina, mentre la màquina feia la massa del pa. Si tingués memòria per explicar les feines que m'havien fet, la llista seria molt llarga.

Si reculem a un passat més llunyà, sabem que anaven a fer les carretes i carros a les

mateixes cases de pagès, i, si convenia, ells mateixos anaven a fer la fusta al bosc amb el sistema que hem explicat més amunt. Explicaven els meus pares que en Ramon, el seu pare i altres treballadors seus havien vingut, allà a les Baumes, a fer una carreta que jo vaig veure fer-se vella.

Com que va durar molts anys que en l'Alt Collsacabra no hi havia cap altre carreter, no podien pas aconseguir la feina. Recordem que, quan algun pagès, a finals d'estiu o a la tardor, li encarregava de fer una carreta, en Ramon li deia: "Per quan la necessites?". Si el pagès li contestava: "La necessito sens falta per garbejar l'any que ve", en Ramon li deia: "Recony, abans i tot. On vas a parar!". Però, a vegades, venia el temps de dur les garbes i la carreta encara s'havia de començar. No era per mala fe, sinó perquè el temps se'ls feia curt.

També havia estat famosa la mare d'en Ramon, o sigui "la carretera" de Cantoni, com a giponaire. Recordo que les dones de Tavertet deien que no hi havia qui la guanyés a fer gipons ben fets i també els sacs (unes peces de roba per al cos de les dones, molt enribetades, però de roba senzilla, de menys categoria que el gipó). Per això la dita: "Es vestien amb sac i faldilles".

D'altra banda, també hem de dir la gent que vivíem a Tavertet quan encara no s'havia construït la carretera, que mai no els estarem prou agraïts, ja que el Carreter era la nostra estació de servei gratuïta. Allà, els repartidors de begudes gassoses i els vinaters hi deixaven el gènere per als hostalers i botiguers de Tavertet, el moliner o fariner hi deixaven les mòltes, les mestresses i els botiguers que anaven al mercat i a provisions amb el cotxe de línia hi deixaven les cistelles i altres provisions i gèneres per anar-ho a recollir l'endemà o un altre dia. Així sempre tenien mig magatzem ocupat pels de Tavertet. Si plovia, ens deixaven abrigall i, si se'ns feia fosc, ens deixaven un llum. Amb dotze anys de fer-hi el transport de llet i encàrrecs, bé

puç parlar per pròpia experiència. Tant per a mi com per als meus fills, que, a vegades, feien el viatge diari, allà era com a casa nostra. Quantes vegades ens havien ajudat a carregar el carro o prestat mil auxiliis més que seria molt llarg d'explicar! Tothom hi trobava bona rebuda: ningú no en marxava decebut.

A més, el poble de Cantoni també tenia "el ferrer", segurament des de molts anys enrera; un bon ferrer que arreglava a consciència tota mena d'eines. Esmolava eines de tall de qualsevol mena i en feia de noves, de molt i bon resultat. Recordo molt bé aquell avi aferrat a la manxa tan típica que tenien; la movia amunt i avall amb un compàs rítmic que m'encantava. Si algun dia m'havia d'esperar per qualsevol motiu, em distreia passant-hi l'estona, parlant i mirant com treballaven. No cal dir que era el lloc on normalment feia ferrar l'animal de tirar el carro.

D'altra banda, hi havia una bona amistat i n'havia rebut força favors. Fins i tot en Jaume va ser el meu instructor per aconseguir el permís de conduir, amb el seu camió i amb els seus bons consells que encara recordo prou bé.

Penso també que serà bo de recordar els diversos tractants en boscos, fusta i carbó: en Taco, en Lona o Segalés i l'Aulet. Tots tenien els seus cobles de matxos per fer els transports i desemboscar, cosa ben típica a la contrada. Donaven feina a molts treballadors.

Una de les cases més originals de la contrada era Ca la Rotllada, hostel de parada i fonda des de temps immemorials. Hi feien nit molts mercaders i traficants a la ruta de Vic a Olot. Era un dels diversos hostals que es trobaven al llarg del camí ral, a mig camí entre les dues ciutats, per això es donava la circumstància que hi feien nit molts negociants i tal vegada s'hi havien ajustat força tractes.

També tenien matxos de bast i carruatges; tractaven en fusta, carbó i altres mercaderies. A més, era un lloc on els pagesos anaven els dies de festa o a la tardor a fer la manilla o el truc i molts hi feien beguda



o berenar. Per l'aplec de Cabrera s'hi solien organitzar bones ballades.

Totes les coses tenen el seu final. Així ha passat amb la fonda de Ca la Rotllada, ja que la família que hi vivia i que n'eren propietaris, segurament des d'anys i anys, ha tirat per altres negocis i ja fa temps que ho va deixar. Sols n'ha quedat un record per a la història.

No cal dir que, sobre Cantonigròs, ens deixem moltes coses que mereixen ser contades; deixem-ho, però, per a una ploma més amena.

Jordi Sanglas i Puigferrer.

Colla de serradors amb la "pollina".